

1

Patrimoni i projecte territorial

Colònies, Sèquia de Manresa i Delta del Llobregat

Patrimonio y proyecto territorial

Colonias, Sèquia de Manresa y Delta del Llobregat

Joaquim Sabaté Coordinador

ESPAAI BLAAU

Coordinació de l'edició

Coordinación de la edición

Miquel Vilaseca

Oficina Tècnica de Cooperació

Diputació de Barcelona

Coordinació tècnica

Coordinación técnica

Álvaro Cuéllar

- © de l'edició: Diputació de Barcelona
de la edición: Diputació de Barcelona
© del text i de les fotografies: els autors
del texto y de las fotografías: los autores
Març de 2004
Marzo de 2004

Disseny gràfic Diseño gráfico: Elena Somalo

Fotografia de la coberta Fotografía de la cubierta: AGE Fotostock

Producció Producción: Institut d'Edicions de la Diputació de Barcelona

Composició Composición: Medusa

Impressió Impresión: Empreses Manen, SA

ISBN: 84-7794-961-1

DL: B-1.182-2004

Índex

Índice

Presentació Presentación	11
Introducció Introducción Joaquim Sabaté	13
1. Les valls del Llobregat Los valles del Llobregat Antonio Lista	21
2. L'aigua en el sistema territorial del Llobregat El agua en el sistema territorial del Llobregat Josep Maria Carrera	33
3. El Pla Especial del Parc Agrari del Baix Llobregat El Plan Especial del Parque Agrario de El Baix Llobregat Joaquim Sabaté	45
4. Vuit lliçons, quatre etapes, una conclusió i un secret Ocho lecciones, cuatro etapas, una conclusión y un secreto J. Mark Schuster	63
5. Patrimoni i desenvolupament territorial: algunes reflexions Patrimonio y desarrollo territorial: algunas reflexiones Fernando Sabaté Bel	75
6. El patrimoni industrial com a catalitzador de la renovació urbana El patrimonio industrial como catalizador de la renovación urbana Dennis Frenchman	101

7. Elements per a la construcció d'un projecte territorial	
Elementos para la construcción de un proyecto territorial	
Joaquim Sabaté	115
<hr/>	
8. Un model estructural per al Delta del Llobregat	
Un modelo estructural para el Delta del Llobregat	
Julián Galindo	127
<hr/>	
Un model estructural per al Delta del Llobregat	
Un modelo estructural para el Delta del Llobregat	
Jens Aerts, Fabiola de Almeida, Álvaro Cuellar, Filippo Di Martino, César Franco, Viridiana Gabriel Gomes, Cristina García Zamudio, Patricia Hadechny E., Claudia Marquina, María Fernanda Ruiz, Jamal Aldin Mahmud	131
<i>Anàlisi de l'aigua</i>	
<i>Análisis del agua</i>	139
<i>Camins</i>	
<i>Caminos</i>	142
<i>Àrees homogènies</i>	
<i>Áreas homogéneas</i>	145
<i>El model</i>	
<i>El modelo</i>	147
<i>Projectar amb l'aigua</i>	
<i>Proyectar con el agua</i>	148
<i>Ordenació de les franges de permeabilitat</i>	
<i>Ordenación de las franjas de permeabilidad</i>	151
<i>Intersticis</i>	
<i>Intersticios</i>	155
<i>Definició d'àrees homogènies</i>	
<i>Definición de áreas homogéneas</i>	159
<i>Transicions</i>	
<i>Transiciones</i>	162
<i>Carta d'intencions</i>	
<i>Carta de intenciones</i>	165
<hr/>	
9. La Sèquia de Manresa com a pretext: parc patrimonial i projecte territorial	
La Sèquia de Manresa como pretexto: parque patrimonial y proyecto territorial	
Jordi Ludevid	171
<hr/>	
<i>Una lectura transversal. De la Sèquia al territori</i>	
<i>Una lectura transversal. De la Sèquia al territorio</i>	
Óscar Carracedo	181

<i>Les lògiques territorials del Bages central</i> <i>Las lógicas territoriales de El Bages central</i> Tatiana Bohórquez i Vanesa Velasco	187
<i>Projecte d'un parc lineal</i> <i>Proyecto de un parque lineal</i> Cristina Murta	193
<i>Fluxos i estructura al Pla de Bages i la conca del riu d'Or</i> <i>Flujos y estructura en el Pla de Bages y la cuenca del río D'Or</i> Francisco Paúl	199
<i>L'estructura de camins al territori de la Sèquia de Manresa i el Pla de Bages</i> <i>La estructura de caminos en el territorio de la Sèquia de Manresa y el Pla de Bages</i> Luz Castillo	206
<i>Les infraestructures viàries i ferroviàries al territori de la Sèquia de Manresa</i> <i>Las infraestructuras viarias y ferroviarias en el territorio de la Sèquia de Manresa</i> Amira Fares	210
<i>Els espais d'interès natural associats a la Sèquia de Manresa</i> <i>Los espacios de interés natural asociados a la Sèquia de Manresa</i> Paula Andrea Loaiza	214
<i>Un parc agrari de la vinya al Pla de Bages</i> <i>Un parque agrario de la viña en el Pla de Bages</i> Gabriela Torres	219
<i>El patrimoni natural i cultural com a base estructural del territori</i> <i>El patrimonio natural y cultural como base estructural del territorio</i> Valeria Barbero	224
<i>Un diàleg possible: la Sèquia i l'activitat industrial</i> <i>Un diálogo posible: la Sèquia y la actividad industrial</i> Mariana Castro y Felipe Montero	230
<i>Anàlisi visual de l'autopista A-18 i la seva continuació amb la C-1411</i> <i>Análisis visual de la autopista A-18 y su continuación con la C-1411</i> Napoleón Guerrero	236
<i>Recuperació paisatjística del corredor biològic del Cardener</i> <i>Recuperación paisajística del corredor biológico del Cardener</i> Joana Lima	241
10. El parc de les colònies El parque de las colonias Pere Vall Casas	251
El parc de les colònies El parque de colonias Ximena Aguel Plazas, Ana Rosa Arbelaez Barrero, Marcela Inés Balliano, Ana Da Conceição Silvestre, Bárbara Cunha, Mila Estrela Gonzalbes, María Teresa Hernando Martínez, Patricia Herrera Osorio, Felipe Lavín Méndez, Gabriela Ortiz Hernández, Gino Pérez Lancellotti, Rafael Temes Cordovez, Els Verbakel	257

El parc de les colònies

El parque de las colonias

Integrants Integrantes

Ximena Aguel Plazas, Ana Rosa Arbelaez Barrero, Marcela Inés Balliano, Ana Da Conceição Silvestre, Bárbara Cunha, Mila Estrela Gonzalbes, María Teresa Hernando Martínez, Patricia Herrera Osorio, Felipe Lavín Méndez, Gabriela Ortiz Hernández, Gino Pérez Lancellotti, Rafael Temes Cordovez, Els Verbakel

UNA PROPOSTA DE PARC PATRIMONIAL

Objectiu general

El treball desenvolupat a l'entorn del riu Llobregat des de Navàs fins a Berga té per objectiu establir alguns criteris bàsics per al projecte d'un parc patrimonial en aquest àmbit fluvial de valor reconegut.

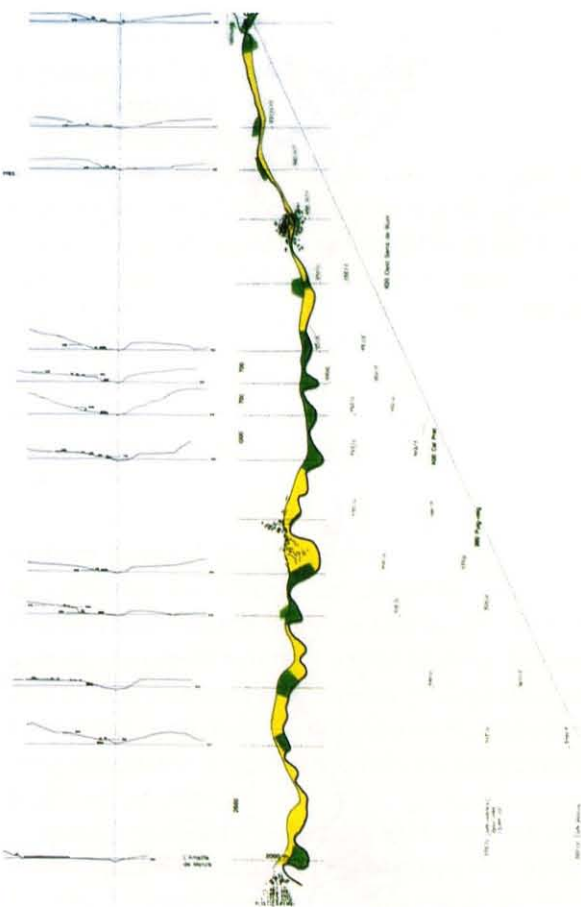
Colònies, fàbriques i pobles conformen una autèntica ciutat lineal de 17.000 habitants estructurada per la C-1411, una via de comunicació territorial d'im-

UNA PROPUESTA DE PARQUE PATRIMONIAL

Objetivo general

El trabajo desarrollado en el entorno del río Llobregat, desde Navàs hasta Berga, tiene por objetivo establecer algunos criterios básicos para el proyecto de un parque patrimonial en este ámbito fluvial de reconocido valor.

Colonias, fábricas y pueblos conforman una auténtica ciudad lineal de 17.000 habitantes estructurada por la C-1411, una vía de comunicación territorial

portància creixent. El parc de les colònies esdevé un interessant híbrid rural-urbà en l'espera d'una identitat productiva més qualificada capaç de rendibilitzar-ne el valor patrimonial.

La figura del parc patrimonial resulta especialment escaient en la mesura que cohesionava energies disperses, preserva els recursos naturals i culturals de la vall, impulsa la intervenció selectiva del sector públic i garanteix un marc de qualitat estable favorable a la inversió del sector privat.

Mètode de treball

L'opció del parc patrimonial és assumida pels estudiants com una hipòtesi raonable de partida per conèixer el territori i elaborar una proposta. La complexitat de l'àmbit aconsella coordinar els esforços, i s'opta per produir un treball conjunt més consistent.

Es planteja aleshores un doble repte. D'una banda, la manca d'experiència urbanística davant del fenomen emergent dels parcs patrimonials aboca a un cert buit metodològic que no permet la translació immediata dels instruments experimentats en el projecte urbà. De l'altra, la projectació del territori, més orientada a la definició de l'estructura profunda¹ que

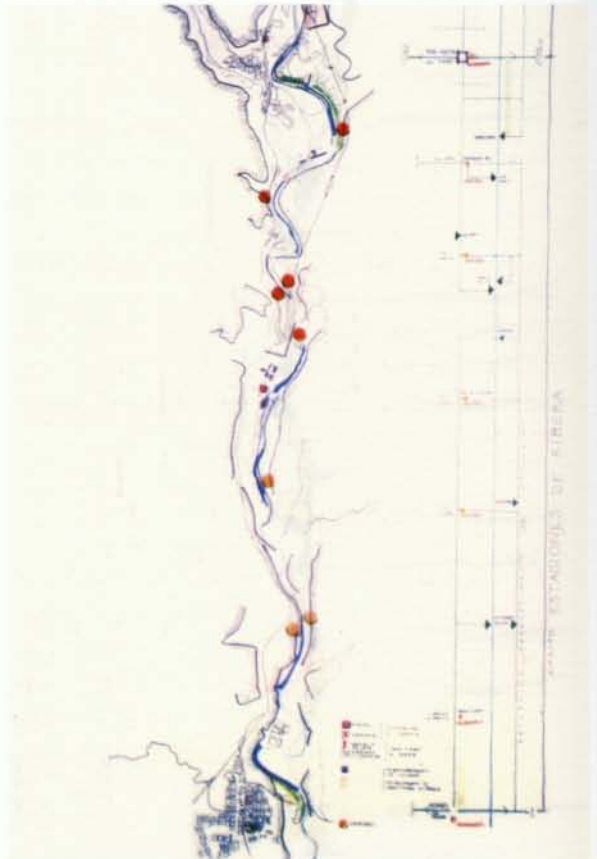
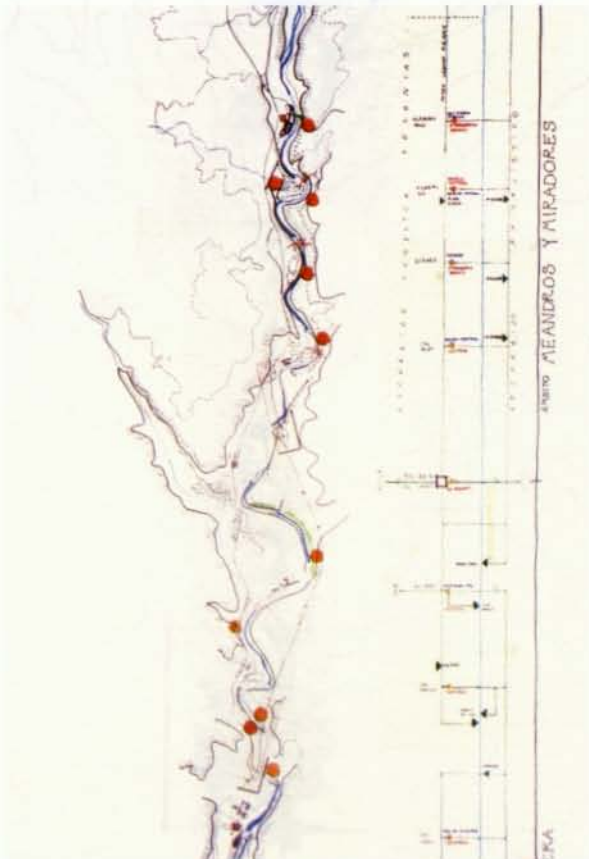
de importància creixent. El parque de las colonias pasa a ser un interesante híbrido rural-urbano a la espera de una identidad productiva más cualificada, capaz de rentabilizar su valor patrimonial.

La figura del parque patrimonial resulta especialmente adecuada en la medida en que cohesionava energías dispersas, preserva los recursos naturales y culturales del valle, impulsa la intervención selectiva del sector público y garantiza un marco de calidad estable favorable a la inversión del sector privado.

Método de trabajo

La opción del parque patrimonial es asumida como una hipótesis de partida razonable para conocer el territorio y elaborar una propuesta. La complejidad del ámbito aconseja coordinar los esfuerzos, y se opta por producir un trabajo más consistente.

Se plantea, entonces, un doble reto. Por una parte, la falta de experiencia urbanística frente al fenómeno emergente de los parques patrimoniales aboca a un cierto vacío metodológico, donde no es posible la traslación inmediata de los instrumentos experimentados en el proyecto urbano. Por otra parte, la proyectación del territorio, más orientada a la definición de su estructura profunda¹ que al diseño de su forma

al disseny de la forma aparent, porta a un treball en equip exigent, en el qual es tendeix a desplaçar els criteris subjectius a favor de criteris tècnics assumits pel grup.

El coneixement del territori permet establir una estratègia d'intervenció coherent amb la seva natura. Anàlisi i proposta són indissociables, dialoguen i s'alimenten mútuament al llarg del treball. Aquest diàleg presenta tres moments significatius que esmentem a continuació i dels quals desenvolupem, més endavant, algunes aportacions.

Una primera aproximació bàsicament descriptiva. Es plantegen per separat tres qüestions bàsiques sobre la vall:

- La naturalesa de les colònies (d'acord amb la morfologia física i la dinàmica social i econòmica).
- L'entorn natural.
- L'estructura viària existent.

Una segona aproximació, més complexa, en la qual se sintetitzen coneixements de l'etapa anterior. Es defineixen àmbits d'intervenció que engloben diverses colònies (plana i canals, meandres i miradors, estacions de ribera i parcs urbans). Es planteja un nou model d'accessibilitat externa que preveu el traçat d'un tren lleuger i una autovia. Es defineixen unitats de paisatge coherents que depassen l'entorn immediat de les colònies.

Una darrera etapa de síntesi propositiva, en la qual es defineix una estructura global capaç d'integrar les intervencions locals. S'estableix un sistema general de vies i espais lliures i una orientació bàsica per a cada colònia del parc. Es fixen les *portes* o punts d'accés, informació i serveis. Es reconeixen les *colònies capital*, una per cada àmbit d'intervenció, on s'ubiquen els centres d'interpretació. Es plantegen, un cop assumida aquesta estructura general, sis operacions d'intervenció selectiva, una per cada àmbit de projecte.

Entorn natural. L'agrupació de colònies en unitats de paisatge

El valor patrimonial de la vall ve tant de les colònies com del seu entorn natural. L'anàlisi paisatgística del parc parteix d'aquests establiments, però en depassa l'àmbit físic immediat i es concentra en dos aspectes complementaris: la forma de la vall i els components bàsics del paisatge.

L'estudi acurat del relleu topogràfic permet una delimitació física del parc i, en definitiva, de l'àmbit de treball. La vall s'obre i es tanca; a voltes els límits

aparente, lleva a un trabajo en equipo exigente, donde los criterios subjetivos tienden a ser desplazados en favor de criterios técnicos asumidos por el grupo.

El conocimiento del territorio permite establecer una estrategia de intervención coherente con su naturaleza. Análisis y propuesta son indisolubles, dialogan y se alimentan mutuamente a lo largo del trabajo. Este diálogo presenta tres momentos significativos que mencionamos a continuación, y de los cuales desarrollamos, más adelante, algunas aportaciones.

Una primera aproximación básicamente descriptiva. Se plantean por separado tres cuestiones básicas sobre el valle:

- La naturaleza de las colonias (en función de la morfología física y la dinámica social y económica).
- El entorno natural.
- La estructura viaria existente.

Una segunda aproximación, más compleja, donde se sintetizan conocimientos de la etapa anterior. Se definen ámbitos de intervención que engloban varias colonias (llanura y canales, meandros y miradores, estaciones de ribera y parques urbanos). Se plantea un nuevo modelo de accesibilidad externa que contempla el trazado de un tren ligero y una autovía. Se definen unidades de paisaje coherentes que sobrepasan el entorno inmediato de las colonias.

Una última etapa de síntesis propositiva, donde se define una estructura global capaz de integrar las intervenciones locales. Se establece un sistema general de vías y espacios libres, y una orientación básica para cada colonia del parque. Se fijan las *puertas* o puntos de acceso, información y servicios. Se reconocen las *colonias capital*, una por cada ámbito de intervención, donde se ubican los centros de interpretación. Se plantean, una vez asumida esta estructura general, seis operaciones de intervención selectiva, una por cada ámbito de proyecto.

Entorno natural: la agrupación de colonias en unidades de paisaje

El valor patrimonial del valle radica tanto en las colonias como en su entorno natural. El análisis paisajístico del parque parte de estos establecimientos, pero supera su ámbito físico inmediato y se concentra en dos aspectos complementarios: la forma del valle y los componentes básicos del paisaje.

El estudio cuidadoso del relieve permite una delimitación física del parque y, en definitiva, del ámbito de trabajo. El valle se abre y se cierra; a veces los lí-

s'aproximen molt al riu, altres vegades s'eixamplen i incorporen àrees properes.²

Els components del paisatge analitzats són l'aigua i la vegetació. El riu, com a eix vertebrador bàsic, es caracteritza per la formació de meandres successius i també per la rítmica disposició de preses i canals. S'identifiquen al llarg del seu curs les parts seques i humides, les zones d'erosió i sedimentació, i els punts de confluència amb les rieres. Pel que fa a la vegetació, es distingeixen les terres de conreu (horta i secà) i les masses boscoses.³ Topografia, aigua i vegetació defineixen, en definitiva, unitats de paisatge coherents que engloben diverses colònies.⁴

Estructura viària. El projecte de la nova autovia, una oportunitat per al parc patrimonial

El parc de les colònies pateix actualment l'impacte negatiu de la C-1411. Aquesta via, que antigament servia als pobles de la vall, és avui intensament utilitzada —especialment els caps de setmana— per connectar Barcelona amb els Pirineus. El seu pes estructurador en relació amb el parc en fa ineludible la reinterpretació en el marc del taller.

El desdoblament previst de la C-1411 i la seva transformació en una autovia aproximarà el parc de les colònies als grans mercats de consum turístic i, especialment, a l'Àrea Metropolitana de Barcelona. Aquesta possibilitat ha d'entendre's com un fet positiu si se saben aprofitar adequadament les sinergies metropolitananes i se sap optar per un model d'autovia adequat.

Definició conceptual de l'autovia.

Opcions de traçat

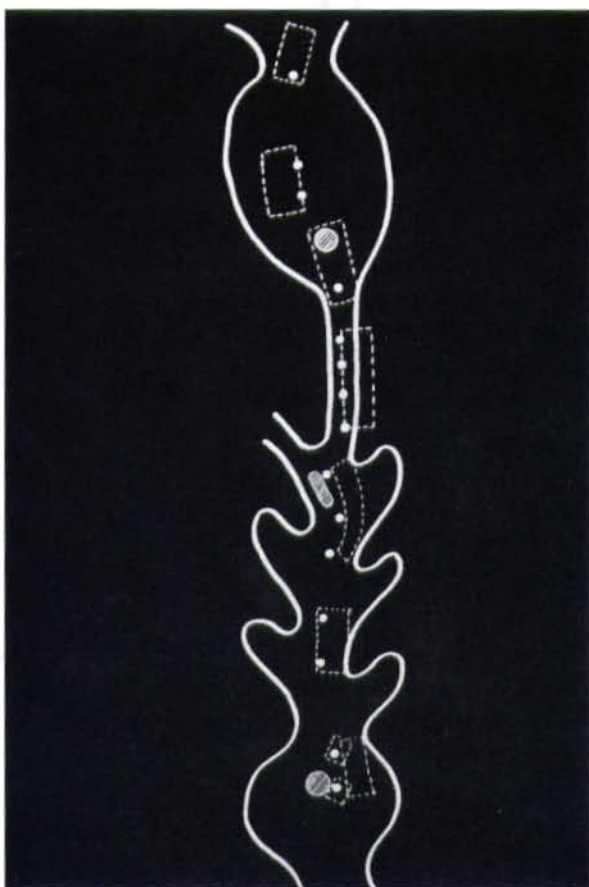
L'objectiu general és dotar de més qualitat urbana l'antiga C-1411, concentrar la circulació ràpida en una nova autovia i millorar l'accés a les colònies.⁵ Es proposa la construcció d'un tren lleuger per cohesionar les comunitats urbanes de la vall i recuperar un mitjà de transport de forta tradició local.

Es plantegen dues hipòtesis de traçat per a la nova autovia.

El desdoblament del traçat actual de la C-1411

El desdoblament de l'actual traçat comporta un eixamplament de la infraestructura a la vall, negatiu des del punt de vista ambiental. Es barregen velocitats i requeriments diversos, i es dificulta el funcionament del transport públic. Malgrat això, aquesta hipòtesi ofereix l'avantatge d'aprofitar el traçat actual.

mites se aproximan mucho al río, otros se ensanchan e incorporan áreas cercanas.²

Los componentes del paisaje analizados son el agua y la vegetación. El río, como eje vertebrador básico, se caracteriza por la formación de meandros sucesivos y también por la rítmica disposición de presas y canales. Se identifican a lo largo de su curso las partes secas y húmedas, las zonas de erosión y sedimentación y los puntos de confluencia con las rieras. Respecto a la vegetación, se distinguen las tierras de cultivo (huerta y secano) y las masas boscosas.³ Topografía, agua y vegetación definen, en definitiva, unidades de paisaje coherentes que engloban varias colonias.⁴

Estructura viaria. El proyecto de la nueva autovía, una oportunidad para el parque patrimonial

El parque de las colonias acusa actualmente el impacto negativo de la C-1411. Esta vía, que antiguamente servía a los pueblos del valle, es intensamente utilizada en nuestros días, especialmente los fines de semana, para conectar Barcelona con los Pirineos. Su peso estructurador en relación con el parque hace ineludible su reinterpretación en el marco del taller.

El desdoblamiento previsto de la C-1411 y su transformación en una autovía aproximará el parque de las colonias a los grandes mercados de consumo turístico, especialmente al área metropolitana de Barcelona. Esta posibilidad debe entenderse como un hecho positivo si se saben aprovechar adecuadamente las sinergias metropolitanas y se opta por un modelo apropiado de autovía.

Definición conceptual de la autovía.

Opciones de trazado

El objetivo general consiste en dotar de mayor calidad urbana la antigua C-1411, concentrar la circulación rápida en una nueva autovía y mejorar el acceso a las colonias.⁵ Se propone la construcción de un tren ligero para cohesionar las comunidades urbanas del valle y recuperar un medio de transporte de fuerte tradición local.

Se plantean dos hipótesis de trazado para la nueva autovía.

El desdoblamiento del trazado actual de la C-1411

El desdoblamiento del actual trazado comporta un ensanchamiento de la infraestructura en el valle, negativo desde el punto de vista ambiental. Se mezclan velocidades y requerimientos varios, y se dificulta el funcionamiento del transporte público. Pese a ello, esta hipótesis ofrece la ventaja de aprovechar el trazado actual.

Un nou traçat fora de la vall

Aquesta opció evita l'impacte paisatgístic sobre les colònies però el trasllada als altiplans veïns i secciona el territori. Es margina visualment el riu i les colònies, i la C-1411 deixa de ser un mirador privilegiat sobre el parc. L'abandó dels *bypass* actuals planteja el problema d'haver-los de desmuntar o reutilitzar i augmenta la dificultat tècnica del projecte perquè s'ha de salvar un pendent amb més inclinació.

Valorades totes dues hipòtesis, s'opta per un nou traçat que aprofita els *bypass* existents i alhora segrega la circulació ràpida de les circulacions locals.

L'autovia proposada s'insereix respectuosament en el territori. Es redueix al mínim l'impacte sobre les rieres, es preserven els passos dels camins transversals i se salvaguarda el sistema de masies existent. Es potencia la visió des de l'autovia d'alguns paisatges de valor patrimonial amb la previsió de túnels semioberts.⁶

Navàs, Puig-reig, Gironella i Berga, com a portes d'entrada al parc per la seva importància urbana, disposen de nusos de connexió.

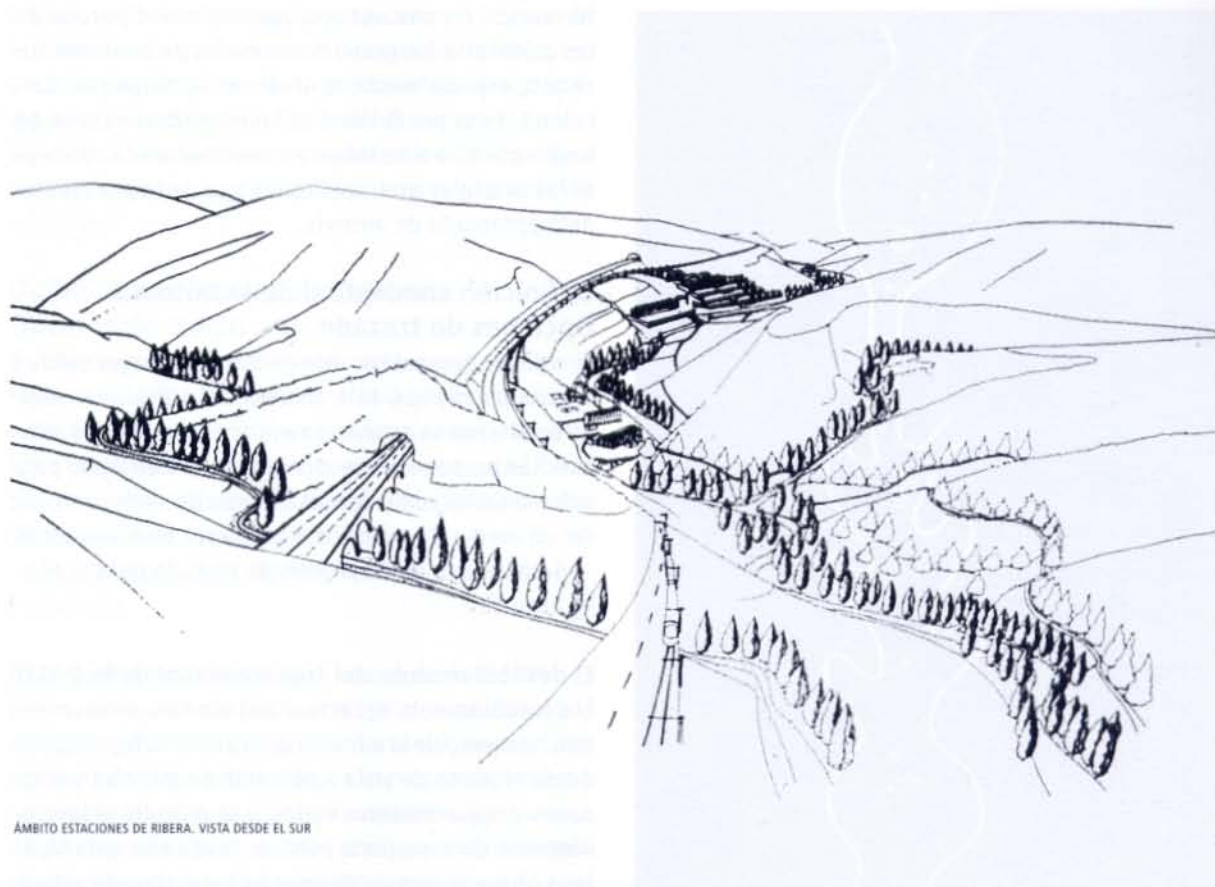
Un nuevo trazado fuera del valle

Esta opción evita el impacto paisajístico sobre las colonias, pero lo traslada a las mesetas vecinas y secciona el territorio. Se margina visualmente al río y las colonias, y la C-1411 deja de ser un mirador privilegiado sobre el parque. El abandono de los *bypass* actuales plantea el problema de su desmontaje o reutilización, y aumenta la dificultad técnica del proyecto por salvar una mayor pendiente.

Valoradas ambas hipótesis, se opta por un nuevo trazado que aprovecha los *bypass* existentes y a la vez segrega la circulación rápida de las circulaciones locales.

La autovía propuesta se inserta respetuosamente en el territorio. Se reduce al mínimo el impacto sobre las rieras, se preservan los pasos de los caminos transversales y se salvaguarda el sistema de masías existente. Se potencia la visión desde la autovía de algunos paisajes de valor patrimonial con la previsión de túneles semiabiertos.⁶

Navàs, Puig-reig, Gironella y Berga, como puertas de entrada al parque por su importancia urbana, disponen de nudos de conexión.

AMBITO ESTACIONES DE RIBERA. VISTA DESDE EL SUR

El projecte del tren lleuger

La recuperació de l'antic carrilet com a vincle estructurador i dinamitzador del parc de les colònies té un doble objectiu. D'una banda, proveir un sistema de transport públic que reforci la cohesió econòmica i social interna del parc; de l'altra, potenciar-ne la identitat amb un apropament sensible al patrimoni.

El traçat del nou carrilet es preveu vora l'antiga C-1411, recuperada com a via urbana, de manera que es desestima el traçat original, malmès per les obres d'eixamplament i la transformació dels trams urbans. Es preveuen parades a cada colònia i també en punts intermedis d'activitat.

Vies i camins

Es classifiquen jeràrquicament les vies del parc i es proposa per a cada tipus una intervenció.

Xarxa d'accés territorial

Es proposa un traçat per a la nova autovia atenent als condicionaments tècnics que reclama una via d'aquesta naturalesa (radis mínims, pendent màxim, dimensió de carrils).⁷ També es preveuen els ponts i túnels necessaris, i també el seu tipus i impacte.

El proyecto del tren ligero

La recuperación del antiguo ferrocarril como vínculo estructurador y dinamizador del parque de las colonias tiene un doble objetivo. Por una parte, proveer un sistema de transporte público que refuerce la cohesión económica y social interna del parque; por otra, potenciar su identidad con un acercamiento sensible al patrimonio.

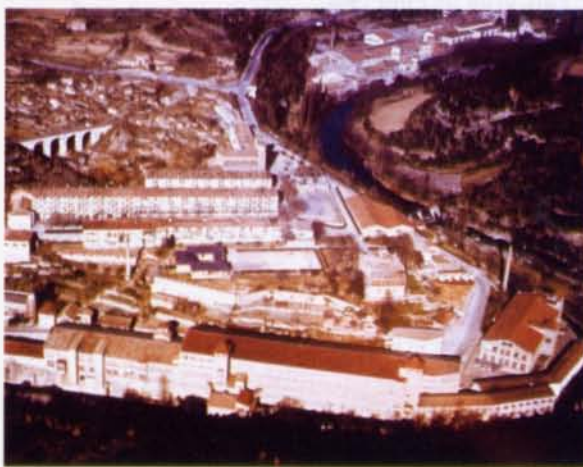
El trazado del nuevo ferrocarril se prevé en el borde de la antigua C-1411, recuperada como vía urbana, y se desestima el trazado original, malogrado por las obras de ensanchamiento y la transformación de los tramos urbanos. Se disponen paradas en cada colonia y también en puntos intermedios de actividad.

Vías y caminos

Se clasifican jerárquicamente las vías del parque y se propone para cada tipo una intervención.

Red de acceso territorial

Se propone un trazado para la nueva autovia, dados los acondicionamientos técnicos que reclama una vía de esta naturaleza (radios mínimos, pen-

diente máxima, dimensión de carriles).⁷ También se prevén los puentes y túneles necesarios, su tipo e impacto.

Red de acceso local

La C-1411 se transforma en una vía urbana bien equipada (con árboles, alumbrado y mobiliario) y con una sección transversal adaptada al carácter diverso de cada tramo.

Se mejoran las conexiones con las carreteras comarcales transversales y los nudos de acceso a las colonias.⁸

Xarxa d'accés local

La C-1411 es transforma en una via urbana ben equipada (amb arbres, enllumenat i mobiliari) i amb una secció transversal adaptada al caràcter divers de cada tram.

Es milloren les connexions amb les carreteres comarcals transversals i els nusos d'accés a les colònies.⁸

Xarxa de camins

S'estableixen diversos tipus de camins: paisatgístics, culturals, transversals, de bicicletes, de vianants. Cada tipus de via té associat un tractament específic d'acord amb la seva funció.⁹

Àmbits de projecte i intervencions estratègiques

La síntesi de les anàlisis temàtiques de la morfologia física i la dinàmica econòmica i social de les colònies, les unitats de paisatge i l'estructura viària permet identificar sis àmbits de projecte, tres trams de riu força coherents i tres peces de transició:¹⁰

- Plana i canals:
- Parc urbà de Gironella.
- Meandres i miradors.
- Parc urbà de Puig-reig.
- Estacions de ribera.
- Parc urbà de Navàs.

Es planteja per a cada àmbit un tema de projecte específic per desenvolupar en coherència amb els criteris d'estructura general establerts. Una abstracció senzilla del territori en línies, nodes i àrees ajuda a la focalització del treball i es perfilen amb més precisió per a cada àmbit les vies estructurants (línies), els indrets d'intervenció (nodes) i les zones que cal preservar (àrees).

Plana i canals (Cal Rosal, la Plana i l'Ametlla de Casserres)¹¹

Tram de vall oberta on el riu Llobregat presenta un traçat força rectilini acompanyat, a banda i banda, per planes cerealistes. Dos tipus d'establiment estretament vinculats colonitzen aquest territori: les colònies industrials vora el riu i les masies als altiplans. Les muntanyes del Prepirineu, al nord, conformen el teló de fons d'aquest conjunt. Els principals recursos patrimonials són els canals, de gran longitud, i els vincles transversals de l'eix industrial amb les planes agràries, especialment la connexió a ponent amb la plana de Graugés, presidida per la colònia agrícola del mateix nom.

Red de caminos

Se establecen varios tipos de caminos: paisajísticos, culturales, transversales, de bicicletas, peatonales. Cada tipo de vía tiene asociado un tratamiento específico de acuerdo con su función.⁹

Ámbitos de proyecto e intervenciones estratégicas

La síntesis de los análisis temáticos de la morfología física y dinámica económica y social de las colonias, las unidades de paisaje y la estructura viaria permite identificar seis ámbitos de proyecto, tres tramos de río muy coherentes y tres piezas de transición:¹⁰

- Llanura y canales.
- Parque urbano de Gironella.
- Meandros y miradores.
- Parque urbano de Puig-reig.
- Estaciones de ribera.
- Parque urbano de Navàs.

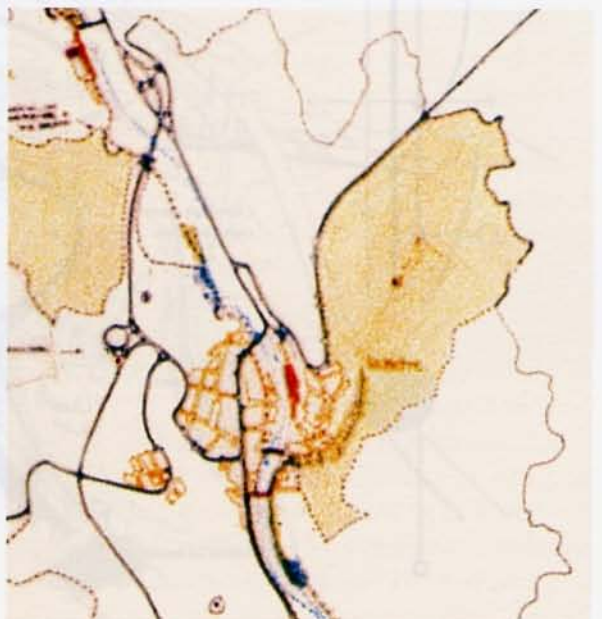
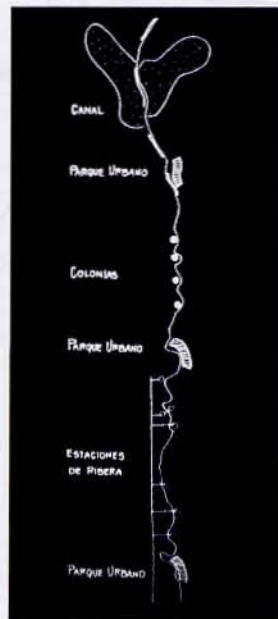
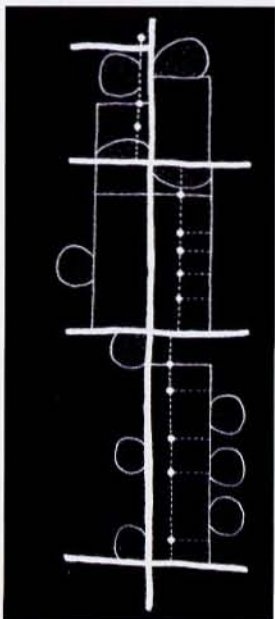
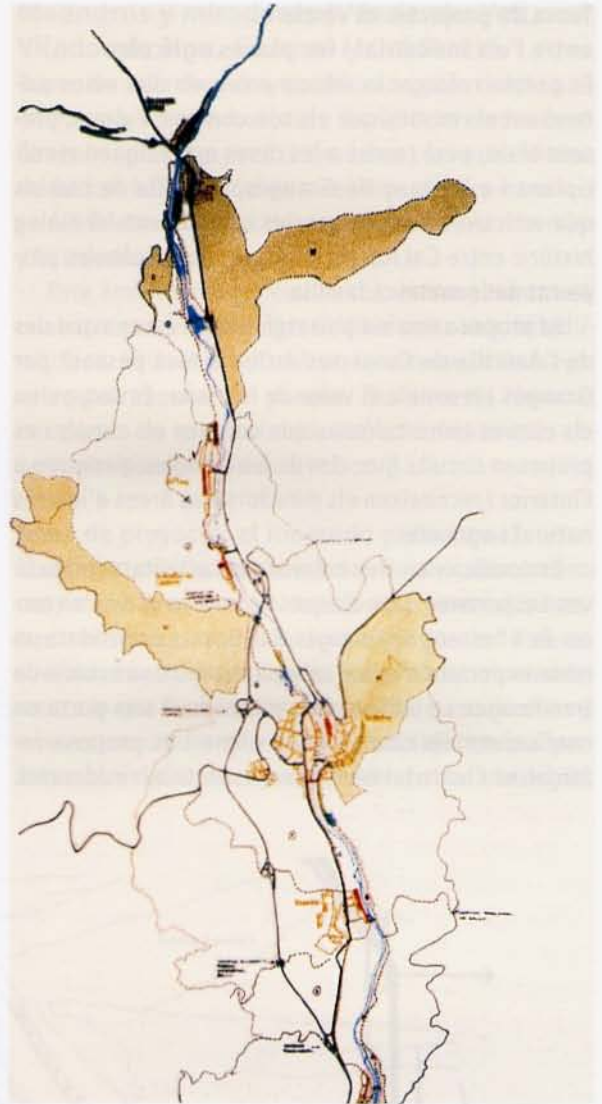
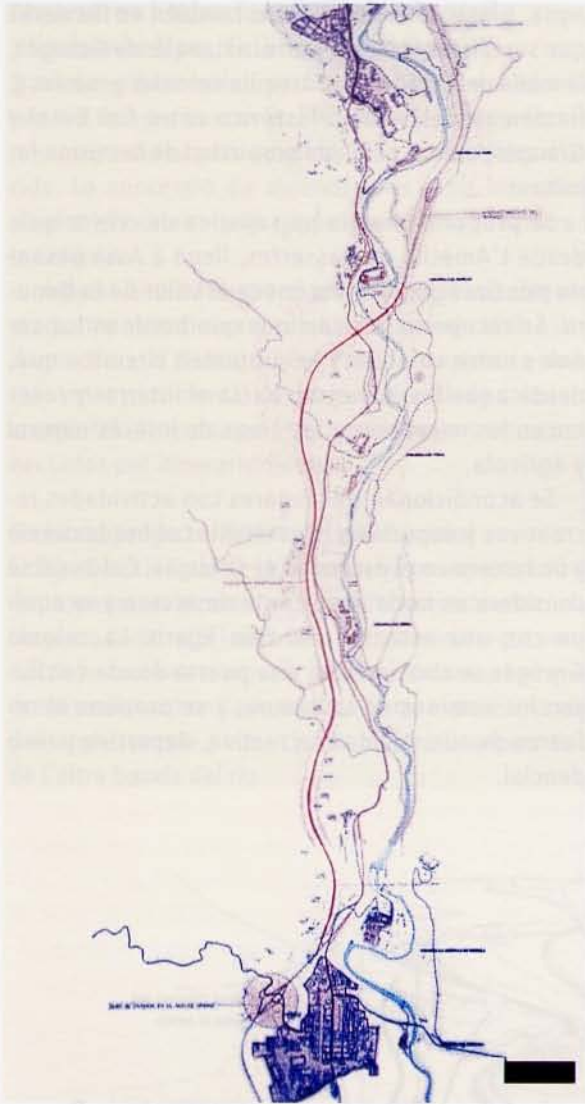
Se plantea para cada ámbito un tema de proyecto específico que se desarrollará en coherencia con los criterios de estructura general establecidos. Una abstracción sencilla del territorio en líneas, nodos y áreas ayuda a la localización del trabajo y se perfilan con mayor precisión para cada ámbito las vías estructurantes (líneas), los lugares de intervención (nodos) y las zonas a preservar (áreas).

Llanura y canales (Cal Rosal, La Plana y L'Ametlla de Casserres)¹¹

Tramo de valle abierto donde el río Llobregat presenta un trazado bastante rectilíneo acompañado, a ambos lados, por llanuras cerealistas. Dos tipos de establecimiento estrechamente vinculados colonizan este territorio: las colonias industriales al borde del río y las masías en las mesetas. Las montañas del Prepirineo, al norte, conforman el telón de fondo de este conjunto. Los principales recursos patrimoniales son los canales, de gran longitud, y los vínculos transversales del eje industrial con las llanuras agrarias, especialmente la conexión a poniente con la llanura de Graugés, presidida por la colonia agrícola del mismo nombre.

Tema de proyecto: el vínculo entre el eje industrial y las llanuras agrícolas

Se pretende reforzar la relación entre ambos mundos y potenciar los motivos que les son comunes: el

Tema de projecte: el vincle entre l'eix industrial i les planes agrícoles

Es pretén reforçar la relació entre els dos móns potenciant els motius que els són comuns: l'aigua, present al riu, però també a les rieres que solquen els altiplans i a l'estany de Graugés, la malla de camins que articula colònies i masies i, finalment, el diàleg històric entre Cal Rosal i Graugés, dues colònies propietat de la mateixa família.

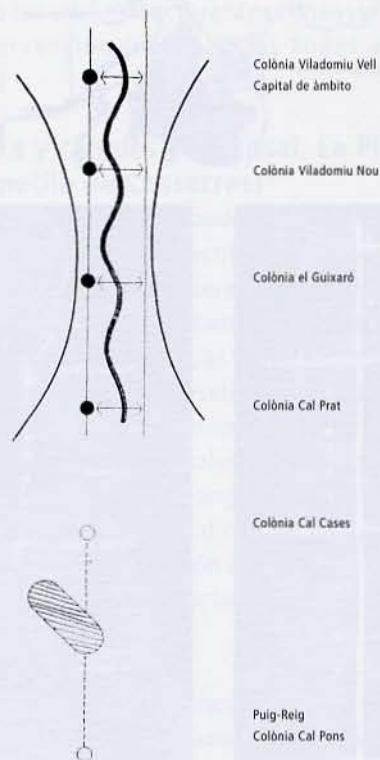
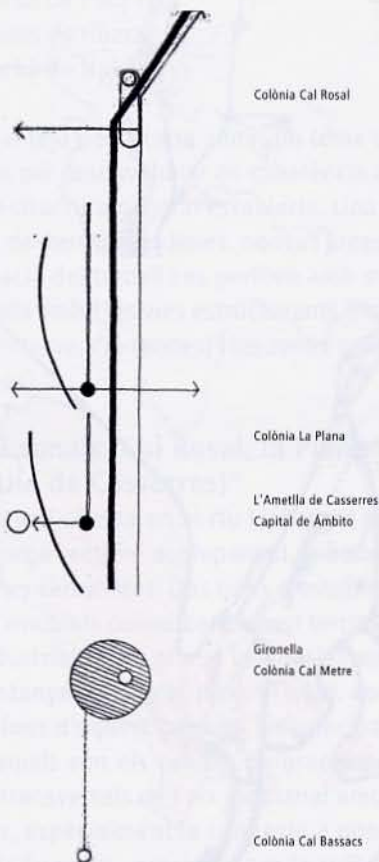
Es proposa una via paisatgística de carena que des de L'Ametlla de Casserres arriba a Avià passant per Graugés i reconeix el valor de la plana. Es recuperen els camins entre colònies que voregen els canals i es proposen circuits que, des de les colònies, penetren a l'interior i reconeixen els miradors i les àrees d'interès natural i agrícola.

Es condicionen tres indrets amb activitats recreatives i esportives. Dos d'aquest són vora el riu i un tercer és a l'estany de Graugés. Cal Rosal es considera un node important d'accés i s'equipa amb una estació de tren lleuger. La colònia Graugés esdevé una porta on conflueixen els camins de la plana i es proposa reforçar-ne l'activitat recreativa, esportiva i residencial.

agua, presente en el río, pero también en las rieras que surcan las mesetas y en el estanque de Graugés, la malla de caminos que articula colonias y masías y, finalmente, el diálogo histórico entre Cal Rosal y Graugés, ambas colonias propiedad de la misma familia.

Se propone una vía paisajística de cresta que, desde L'Ametlla de Casserres, llega a Avià pasando por Graugés, y se reconoce el valor de la llanura. Se recuperan los caminos que bordean los canales entre colonias y se proponen circuitos que, desde aquellas, penetran hacia el interior y reconocen los miradores y las áreas de interés natural y agrícola.

Se acondicionan tres lugares con actividades recreativas y deportivas. Dos de ellos al borde del río y un tercero en el estanque de Graugés. Cal Rosal se considera un nodo importante de acceso y se equipa con una estación del tren ligero. La colonia Graugés se convierte en una puerta donde confluyen los caminos de la llanura, y se propone el refuerzo de su actividad recreativa, deportiva y residencial.

Meandres i miradors (Viladomiu Vell, Viladomiu Nou, Guixaró i Cal Prat)¹²

Tram de vall tancada i perfils abruptes on predominen les masses boscoses. S'hi detecten zones fortament agredides pels incendis i les extraccions d'àrids. La successió de meandres és molt intensa i s'estableix una relació orgànica entre el meandre i la colònia.

Aquest àmbit integra quatre colònies excel·lents en quatre meandres successius: Viladomiu Vell, Viladomiu Nou, el Guixaró i Cal Prat, la seqüència amb més valor patrimonial del parc. Es tracta de colònies completes de gran qualitat i estretament interconnectades per itineraris diversos.¹³

Tema de projecte: l'itinerari patrimonial

L'objectiu principal de la intervenció en aquest àmbit és proposar un itinerari patrimonial que estructurï els recursos construïts i naturals. Aquest recorregut connecta les colònies, mostra intencionadament el que és més rellevant en cada una i, alhora, esdevé una via paisatgística que permet contemplar el conjunt des de l'altra banda del riu.

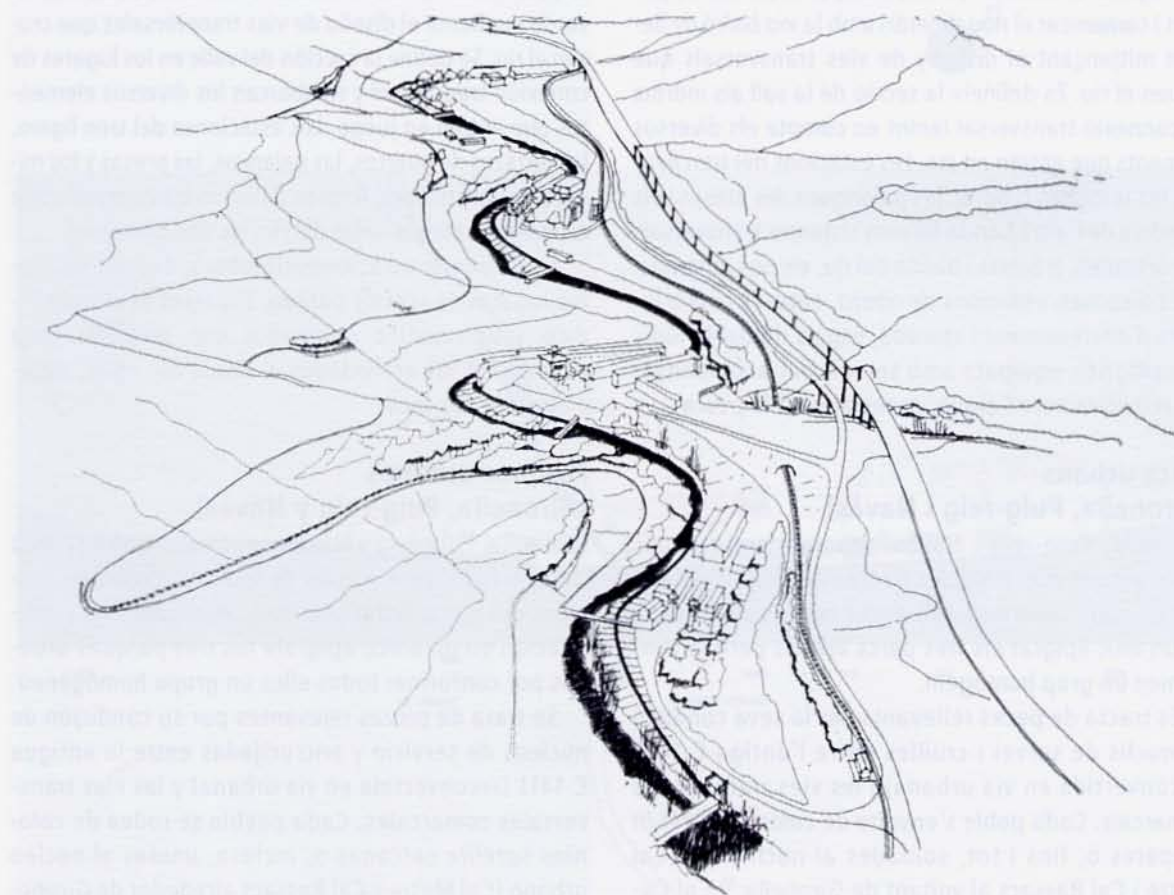
Meandros y miradores (Viladomiu Vell, Viladomiu Nou, Guixaró y Cal Prat)¹²

Tramo de valle cerrado y perfiles abruptos donde predominan las masas boscosas. Se detectan zonas fuertemente agredidas por los incendios y las extracciones de áridos. La sucesión de meandros es muy intensa y se establece una relación orgánica entre el meandro y la colonia.

Este ámbito integra cuatro colonias excelentes en cuatro meandros sucesivos: Viladomiu Vell, Viladomiu Nou, El Guixaró y Cal Prat, la secuencia de mayor valor patrimonial del parque. Se trata de colonias completas de gran calidad, estrechamente interconectadas por itinerarios diversos.¹³

Tema de proyecto: el itinerario patrimonial

El objetivo principal de la intervención en este ámbito consiste en proponer un itinerario patrimonial que estructure sus recursos construidos y naturales. Este recorrido conecta las colonias, muestra intencionadamente lo que es más relevante en cada una de ellas y, a la vez, se convierte en una vía paisajística que permite contemplar el conjunto desde el otro lado del río.

Viladomiu Vell s'identifica com la *colònia capital* de l'àmbit, on s'ubiquen la parada del tren lleuger, el centre d'interpretació i la porta de l'itinerari. El sistema d'espais públics (la plaça de l'església, el passeig, els horts...) és l'argument que cal desenvolupar en aquesta colònia. Viladomiu Nou, un mirador natural sobre la riera de Clarà, s'equipa amb un espai de platja vora l'arribada de la riera al riu. El Guixaró mostra blocs d'habitatges en filera, i Cal Prat revaloriza els jardins, passeigs i terrasses arbrades i obre la fàbrica per explicar el procés productiu del tèxtil actual.

Estacions de ribera (Cal Marçal, Cal Vidal, Cal Riera i L'Ametlla de Merola)¹⁴

El riu Llobregat, enriquit per l'aigua de la riera de Merlès, ofereix un paisatge de ribera força qualificat. Les colònies se succeeixen més espaciadament, les preses guanyen alçada i creixen les làmines d'aigua. Conreus i zones boscoses s'alternen en una successió rítmica de planes i crestes.

Tema de projecte: els vincles transversals i les estacions de ribera

Es proposa connectar les colònies per la banda de ponent i comunicar el nou itinerari amb la *via balcó* de llevant mitjançant el disseny de vies transversals que creuen el riu. Es defineix la secció de la vall als indrets de connexió transversal tenint en compte els diversos elements que entren en joc. Les estacions del tren lleuger, les terrasses d'hortos, les palanques, les preses i els miradors de l'altra banda formen sistemes transversals que articulen, a banda i banda del riu, els dos itineraris.

Es disposen *estacions de ribera*, enteses com a indrets d'encreuament i aturada, espais d'interès lúdic i paisatgístic equipats amb serveis per acompanyar les activitats vora l'aigua, especialment la pesca.

Parcs urbans (Gironella, Puig-reig i Navàs)

Gironella, Puig-reig i Navàs, separats entre si uns 7 km, actuen com a ròtules de transició entre els àmbits descrits anteriorment. Agrupem, a continuació, en un únic epígraf els tres parcs urbans perquè conformen un grup homogeni.

Es tracta de peces rellevants per la seva condició de nuclis de servei i cruïlles entre l'antiga C-1411 (reconvertida en via urbana) i les vies transversals comarcals. Cada poble s'envolta de *colònies satèl·lit* properes o, fins i tot, soldades al nucli urbà (Cal Metre i Cal Bassacs al voltant de Gironella;¹⁵ Cal Ca-

Viladomiu Vell se identifica com la *colònia capital* del àmbit, donde se ubica la parada del tren ligero, el centro de interpretación y la puerta al itinerario. El sistema de espacios públicos (la plaza de la iglesia, el paseo, los huertos...) es el argumento que cabe desarrollar en esta colonia. Viladomiu Nou, un mirador natural sobre la riera de Clarà, se equipa con un espacio de playa en la llegada de la riera al río. El Guixaró muestra sus bloques de viviendas en hilera, y Cal Prat revaloriza sus jardines, paseos y terrazas arboladas y abre la fábrica para explicar el proceso productivo del textil actual.

Estaciones de ribera (Cal Marçal, Cal Vidal, Cal Riera y L'Ametlla de Merola)¹⁴

El río Llobregat, enriquecido por el agua de la riera de Merlès, ofrece un paisaje de ribera muy cualificado. Las colonias se suceden más espaciadamente, las presas ganan altura y crecen las láminas de agua. Cultivos y zonas boscosas se alternan en una sucesión rítmica de llanuras y crestas.

Tema de proyecto: los vínculos transversales y las estacions de ribera

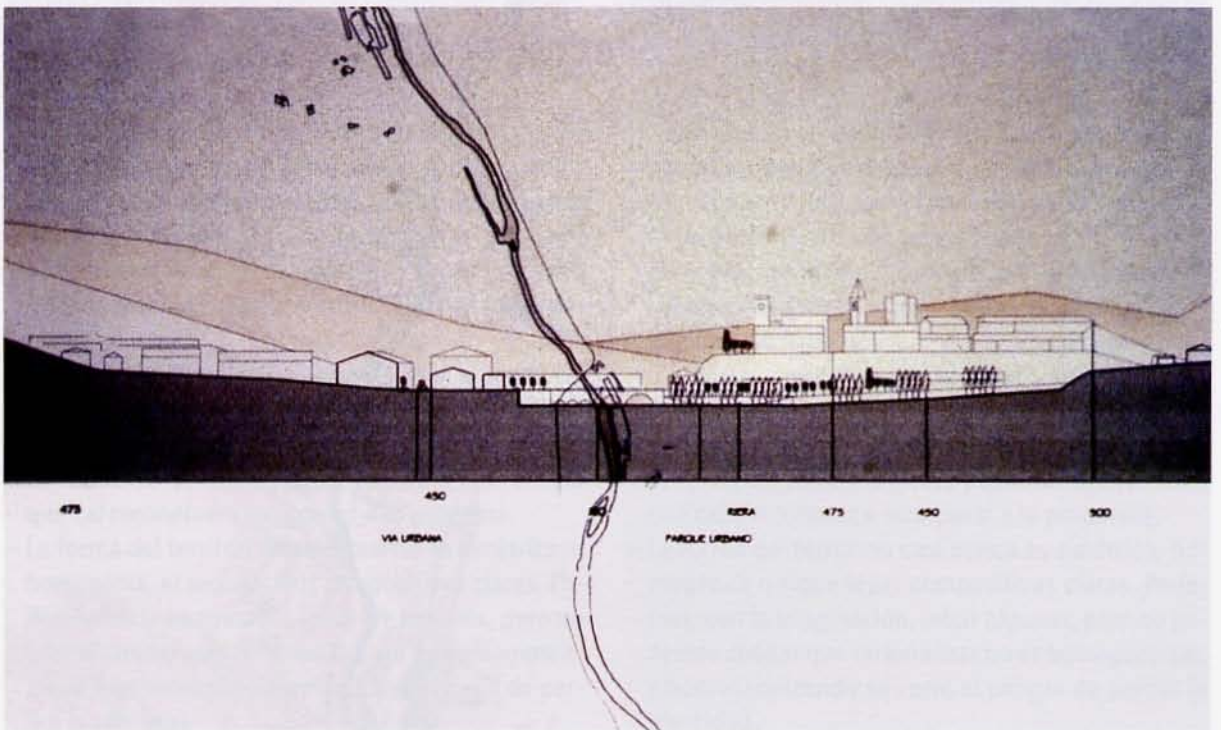
Se propone conectar las colonias por el lado de poniente y comunicar el nuevo itinerario con la *via balcón* de levante mediante el diseño de vías transversales que cruzan el río. Se define la sección del valle en los lugares de conexión transversal y se abarcan los diversos elementos que entran en juego. Las estaciones del tren ligero, las terrazas de huertos, las palancas, las presas y los miradores del otro lado forman sistemas transversales que articulan, a ambos lados del río, los dos itinerarios.

Se disponen estaciones de ribera, entendidas como lugares de cruce y parada, espacios de interés lúdico y paisajístico equipados con servicios para acompañar las actividades al borde del agua, especialmente la pesca.

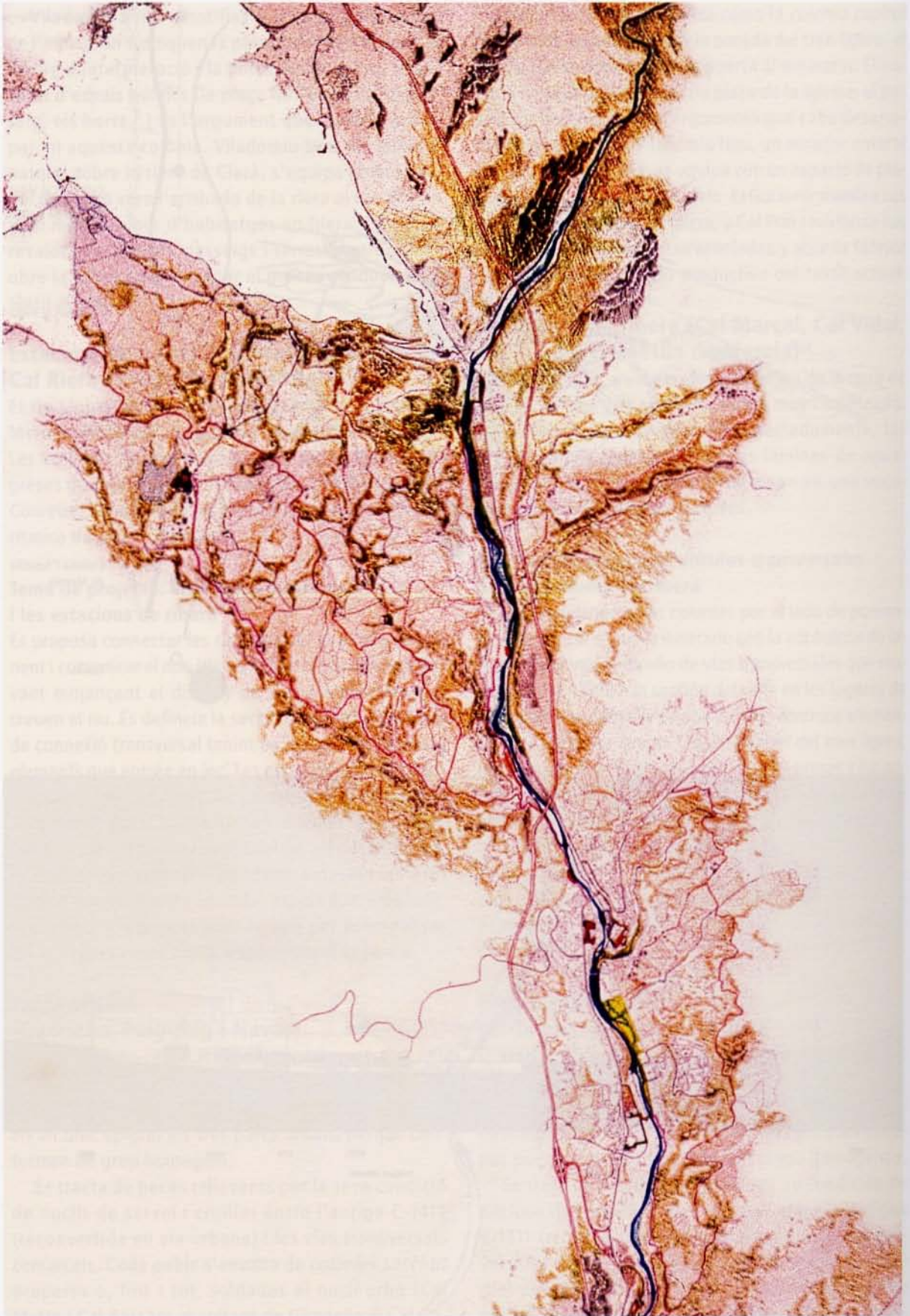
Parques urbanos (Gironella, Puig-reig y Navàs)

Gironella, Puig-reig y Navàs, separados entre sí unos 7 km, actúan como rótulas de transición entre los ámbitos descritos anteriormente. Agrupamos a continuación en un único epígrafe los tres parques urbanos por conformar todos ellos un grupo homogéneo.

Se trata de piezas relevantes por su condición de núcleos de servicio y encrucijadas entre la antigua C-1411 (reconvertida en vía urbana) y las vías transversales comarcals. Cada pueblo se rodea de *colònies satèl·lit* cercanas o, incluso, unidas al núcleo urbano (Cal Metre y Cal Bassacs alrededor de Gironella).

El parc de les colònies
El parque de las colonias

ses i Cal Pons a l'entorn de Puig-reig, i Cal Forcada vora Navàs). Es preveu ubicar en cada poble una estació del tren lleuger i un punt d'informació introductori a la visita dels elements més rellevants de les colònies.

Tema de projecte: els parcs fluvials

Es pretén recuperar el riu i els seus marges com a nou espai de lleure, i es planteja la creació de parcs fluvials en cada nucli urbà amb tres finalitats. La primera, apropar els pobles al riu i definir les vores urbanes en relació amb el paisatge fluvial. La segona, connectar les *colònies satèl·lit* al nucli urbà principal, amb què se superarà el tradicional aïllament i se'n millorarà la urbanitat. La tercera, mantenir els valors paisatgístics i la identitat formal de cada colònia mitjançant el manteniment d'espais lliures de protecció al seu voltant.¹⁶

Algunes conclusions a l'entorn de la projectació del territori

El procés seguit per elaborar una proposta unitària¹⁷ i alhora diversa ha estat segurament més valuós que el mateix resultat (tal com acostuma a passar en qualsevol tasca compromesa amb l'aprenentatge dels participants). Ha calgut definir en grup conceptes i estratègies d'intervenció superant les dificultats derivades d'una formació acadèmica i una orientació professional heterogènia. El taller ha permès l'aprenentatge d'un cert mètode de treball, però, sobretot, la reflexió i la presa de consciència sobre algunes qüestions intrínseques al planejament territorial:

- No hem de confondre els límits del paper amb els límits del projecte. La definició de l'àmbit d'intervenció conté una part substancial de la proposta.
- El projecte territorial ha de ser observat per molts ulls, rellegit en diverses lectures i redibuixat amb gruixos diversos, però a partir d'algunes idees generals comunes.
- Renunciar a ser omnicomprendius en el projecte territorial ens permet ser incisius en alguns aspectes i difusos en altres.
- La forma del territori ofereix pautes d'intervenció que cal reconèixer i incorporar a la proposta.
- La forma del territori gairebé mai no és simètrica ni homogènia, ni segueix lleis compositives clares. Podem, amb la imaginació, intuir-ne algunes, però no hem d'oblidar que racionalitzar no és homogeneïtzar, ni que homogeneïtzant es corre el perill de perdre la identitat.

lla,¹⁵ Cal Cases y Cal Pons en torno a Puig-reig y Cal Forcada junto a Navàs). Se prevé ubicar en cada pueblo una estación del tren ligero y un punto de información introductorio a la visita de los elementos más relevantes de sus colonias.

Tema de proyecto: los parques fluviales

Se pretende recuperar el río y sus márgenes como nuevo espacio libre, y se plantea la creación de parques fluviales en cada núcleo urbano con tres finalidades. La primera, acercar los pueblos al río y definir los bordes urbanos en relación con el paisaje fluvial. La segunda, conectar las colonias satélite al núcleo urbano principal; se supera, así, el tradicional aislamiento y se mejora su urbanidad. La tercera, mantener los valores paisajísticos y la identidad formal de cada colonia mediante el mantenimiento de espacios libres de protección de su entorno.¹⁶

Algunes conclusions en torno a la projectació del territori

El proceso seguido para elaborar una propuesta unitaria¹⁷ y a la vez diversa ha sido seguramente más valioso que el propio resultado (tal y como acostumbra a pasar en cualquier tarea comprometida con el aprendizaje de sus participantes). Ha sido preciso definir en grupo conceptos y estrategias de intervención, y superar las dificultades derivadas de una formación académica y una orientación profesional heterogéneas. El taller ha permitido el aprendizaje de un cierto método de trabajo, pero, sobre todo, la reflexión y toma de conciencia sobre algunas cuestiones intrínsecas al planeamiento territorial:

- No debemos confundir los límites del papel con los toques del proyecto. La definición del ámbito de intervención contiene una parte sustancial de la propuesta.
- El proyecto territorial debe ser observado por muchos ojos, releído en varias lecturas y redibujado con diversos grosores, pero a partir de algunas ideas generales comunes.
- Renunciar a ser omnicomprendios en el proyecto territorial nos permite ser incisivos en algunos aspectos y difusos en otros.
- La forma del territorio ofrece pautas de intervención que cabe reconocer e incorporar a la propuesta.
- La forma del territorio casi nunca es simétrica, homogénea o sigue leyes compositivas claras. Podemos, con la imaginación, intuir algunas, pero no podemos olvidar que racionalizar no es homogeneizar, y homogeneizando se corre el peligro de perder la identidad.

– Cal saber reciclar, reutilitzar les energies d'altres intervencions per reinvertir-les en benefici de la nostra proposta.

1. Vegeu les imatges de la pàgina 258 i la imatge superior de la pàgina 260. El plantejament estructural de la proposta queda reflectit en aquesta representació selectiva de les vies estructurants i els indrets d'intervenció en el conjunt de l'àmbit.

2. Vegeu la imatge inferior de la pàgina 260. L'anàlisi de la topografia permet identificar l'entorn físic que envolta les colònies.

3. Vegeu la imatge superior de la pàgina 261.

4. Vegeu la imatge inferior de la pàgina 261. Aquest esquema recull sintèticament la modulació topogràfica de la vall i l'agrupació de colònies en unitats de paisatge coherents.

5. Vegeu la imatge esquerra de la pàgina 263. Aquest esquema viari mostra la segregació de la circulació ràpida, exclusiva de l'autovia, i la circulació interna del parc, assumida per la nova via urbana de connexió entre els nuclis i d'accés a les colònies.

6. Vegeu la imatge de la pàgina 262.

7. Vegeu la imatge superior esquerra de la pàgina 265.

8. Vegeu la imatge inferior esquerra de la pàgina 265. L'esquema identifica la nova via urbana, les vies comarcals transversals i el sistema de camins d'accés lúdic a les colònies.

9. Vegeu la imatge superior dreta de la pàgina 265. S'especialitzen els itineraris i es detecten circuits complementaris al recorregut lineal vora el riu.

10. Vegeu la imatge inferior central de la pàgina 265.

11. Vegeu la imatge esquerra de la pàgina 266.

12. Vegeu la imatge dreta de la pàgina 266.

13. Vegeu la imatge de la pàgina 267. Perspectiva a vol d'ocell de les quatre colònies. L'autovia s'insereix en el territori amb secció de túnel mirador.

14. Vegeu la imatge superior dreta de la pàgina 269.

15. Vegeu la imatge inferior de la pàgina 269. Secció de la vall per Cal Metre amb Gironella al fons. Aquest nucli urbà se situa al nivell del riu. El parc fluvial ha de resoldre la relació dels teixits urbans amb el riu integrant les colònies satèl·lit (Cal Metre i Cal Bassacs).

16. Vegeu la imatge superior esquerra de la pàgina 269. Vista a vol d'ocell de Navàs i les seves colònies satèl·lit (Cal Forcada i l'Ametlla de Merola).

17. Vegeu les imatges de les pàgines 270, 272 i 273. Representació final de la proposta unitària, on es palesa l'esperit selectiu, sintètic i integrador de les diverses aportacions.

– Hay que saber reciclar, reutilizar las energías de otras intervenciones para reinvertirlas en beneficio de nuestra propuesta.

1. Véanse las imágenes de la página 258 y la imagen superior de la página 260. El planteamiento estructural de la propuesta queda reflejado en esta representación selectiva de las vías estructurantes y los lugares de intervención en el conjunto del ámbito.

2. Véase la imagen inferior de la página 260. El análisis de la topografía permite identificar el envolvente físico de las colonias.

3. Véase imagen superior de la página 261.

4. Véase imagen inferior de la página 261. Este esquema recoge sintéticamente la modulación topográfica del valle y la agrupación de colonias en unidades de paisaje coherentes.

5. Véase imagen izquierda de la página 263. Este esquema viario muestra la segregación de la circulación rápida, exclusiva de la autovía, y la circulación interna del parque, asumida por la nueva vía urbana de conexión entre los núcleos y de acceso a las colonias.

6. Véase imagen de la página 262.

7. Véase imagen superior izquierda de la página 265.

8. Véase imagen inferior izquierda de la página 265. El esquema identifica la nueva vía urbana, las vías comarcals transversales y el sistema de caminos de acceso lúdico a las colonias.

9. Véase imagen superior derecha de la página 265. Se especializan los itinerarios y se detectan circuitos complementarios al recorrido lineal junto al río.

10. Véase imagen inferior central de la página 265.

11. Véase imagen izquierda de la página 266.

12. Véase imagen derecha de la página 266.

13. Véase imagen de la página 267. Perspectiva a vista de pájaro de las cuatro colonias. La autovía se inserta en el territorio con sección de túnel mirador.

14. Véase imagen superior derecha de la página 269.

15. Véase imagen inferior de la página 269. Sección del valle con Gironella al fondo. Este casco urbano se sitúa al nivel del río. El parque fluvial tiene que resolver la relación de los tejidos urbanos con el río mediante la integración de las colonias satélite (Cal Metre y Cal Bassacs).

16. Véase imagen superior izquierda de la página 269. Perspectiva a vista de pájaro de Navàs y sus colonias satélite (Cal Forcada y l'Ametlla de Merola).

17. Véanse imágenes de las páginas 270, 272 y 273. Representación final de la propuesta unitaria donde se evidencia el espíritu selectivo, sintético e integrador de las diversas aportaciones.